

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בחג השבועות תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ל"ג

בכניסת החג

ויש לומר עוד דאיתא בגמרא (שבת פח:): אמר רבי יהושע בן לוי כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש ברוך הוא יצאתה נשמתן של ישראל, שנאמר (שיר ה-ו) נפשי יצאה בדברו. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח-ו) גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה ע"כ. ולכאורה יש להבין, הלא צוה ה' אל משה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר וגו' (שמות יט-ט), ומשה רבינו הוסיף עוד יום אחד לפרישה, כדי שיהיו טהורים במתן תורה, ואיך הביאם ה' לידי כך שיהיו טמאים אז בטומאה היותר חמורה של טומאת מת, שהיא אבי אבות הטומאה.

ובפשטות נראה דאיתא במשנה (שבת פו.) מניין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי טמאה שנאמר (שם יט-טו) היו נכונים לשלשת ימים ע"כ. וכתבו בתוספות (ד"ה מנין) אף על פי שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה, מכל מקום מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתידי להיות טומאה אחר מתן תורה. ואף על גב דלא הקפידה על זבין ומצורעין ובוועלי נדות, היינו משום טעמא דתניא בפרק מי שמתו (ברכות כב.) כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתיב יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובויע כו', מכאן אמרו זבין ומצורעים ובוועלי

אנו נכנסים כעת להיום הזה אשר נהיית לעם, אשר בו בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו האהובה, בו נעשינו לעם הנבחר מכל העמים, אשר אין בכל העולם אומה ולשון שיהיה אפילו דומה לנו בעדינות ואיכות. והתורה צוותה לנו לזכור המעמד היום הזה תמיד, וכמו שנאמר (דברים ד-ט) רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך, ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב. ויש לדקדק למה הדגיש יום אשר 'עמדת', הן אמת דהתורה ניתנה בעמידה, מכל מקום מהו התועלת לזכור פרט זה, אם היתה בישיבה או בעמידה או בהליכה.

ובפשטות נראה דאיתא גבי משה רבינו שעלה בשמים לקבל התורה, ואמרו (מגילה כא.) כתוב אחד אומר ואשב בהר (שם ט-ט), וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר (שם י-י). אמר רבא רכות [דברים רכים ונוחים שאדם מהיר לשומען] מעומד, וקשות מיושב ע"כ. והנה קבלת עול מצות יתכן לפעמים שיהא להאדם 'קשות', לא כן במתן תורה שנתעלו ישראל כמלאכי השרת להקדים נעשה לנשמע, אשר אין דבר בעולם קשה עלינו כאשר יצוה ה' אותנו בהם. ועל כן אמר יום אשר 'עמדת' לפני ה' אלקיך, לזכור שהכל היה אצלנו רכות שהיא בעמידה.

בשמיעת עשרת הדברות. ומבואר ברמב"ן (במדבר יט-ב) כי טומאת המת היא בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין ע"ש. וממילא לא חל עליהם או שום טומאה, ושפיר היתה קבלת התורה בטהרה.

ועל זה מזהיר הכתוב, שמוטל עלינו לזכור באיזה מעלה רמה היו אז ישראל, שעל כל דבור ודבור יצאה נשמתן מגודל דביקות לקונם. והנה האדם בחיותו הוא בבחינת 'הולך', שאינו עומד על מדריגה תמידית אלא עולה ויורד. ובשעת מיתתו נעשה 'עומד', שנשאר כפי מה שהוא. ועל דרך שאמר הכתוב (זכריה ג-ו) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. והזהיר הכתוב השמר לך פן תשכח וגו', יום אשר 'עמדת' לפני ה' אלקיך, שיצאה נשמתכם בשעת מתן תורה מגודל הדביקות לקונם. ואנו מתגעגעים לאותן הימים, שאהבת ה' היתה גדולה כל כך אלינו עד כדי נשיקה כביכול, וכמו כן אהבתנו אליו היתה עד כלות הנפש ממש, אשר נפשי יצאה בדברו.

וברש"י פירש, ישקני מנשיקות פיהו, לפי שיש מקומות שנושקין על גב היד, אך אני מתאוה ושוקקת להיות נוהג עמי כמנהג הראשון, כחתן אל כלה פה אל פה ע"כ. ופירש בקדושת לוי (שם) שלא יהיה אהבתנו אליו, עבור שיתן לנו שכר טוב, שמנשק את היד הנותן, רק כמנשקין פה אל פה מחמת אהבת הבורא ברוך הוא לבד.

*

חז"ל (ויקרא ט-ג) אמרו, דרך ארץ קדמה לתורה ע"כ. ונראה בהקדם מה דאיתא במדרש (שמו"ר כח-א) בשעה שעלה למשה מרום, בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה הקב"ה קלסטרין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. אמר הקב"ה למשה, לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם, שנאמר (תהלים סח-ט) לקחת מתנות באדם, ואין אדם האמור כאן אלא אברהם שנאמר (יהושע יד-טו) האדם הגדול בענקים, הוי ומשה עלה אל האלקים ע"כ.

נדות מותרין לקרות בתורה בנביאים ולשנות במשנה ובש"ס בהלכות ובאגדות, ובעלי קריין אסורין, פירוש דבעל קרי אינו באימה וביראה, דמחמת קלות ראש הוא בא ע"כ. ואם כן טומאת מת לא איכפת להו דאכתי לא נצטוו על הטומאה, ורק על הפרישות שהיא חסרון ופגם בנתינת התורה מתוך אימה ויראה, על זה הזהירים קודם מתן תורה, שיהיו טהורים ממנה בעת קבלת התורה, והודיעם אז סגולת הטבילה שמעברת הטומאה, שכולם טבלו אז לטהרה (שם פו).

*

אך נראה, דלכאורה תקשה עוד על מה שאמרו שבכל דיבור יצתה נשמתן, והוצרכו לטל של תחיה להחיותם, הלא אמרו (עבודה זרה ה.) רבי יוסי אומר לא קיבלו ישראל את התורה, אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן, שנאמר (תהלים פב-ו) אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, חבלתם מעשיכם, אכן כאדם תמותון ע"ש. וכנראה שזה עולה בקנה אחד, עם מה דאיתא במדרש (שהש"ר א-ב) שנעקר יצר הרע אז מלבם ע"ש. והוא דאיתא בגמרא (בבא בתרא טז.) הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות ע"ש. ולכן כאשר נתבטל המלאך המות, נעקר גם היצר הרע מלבם. ולכאורה אם אין מלאך המות שולט בהן, אם כן איך יתכן שמתו בשעת מתן תורה, הא נתבטל מהם המיתה.

ונראה כי שלמה המלך התחיל השיר שלו שהיה עולה על כל השירים, ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין (שיר א-ב). וביאר ברש"י דקאי על זמן מתן תורה, שדיבר עמהם פנים בפנים, ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע וכו' ע"ש. ובמדרש (שהש"ר א-ב) שהדיבור עצמו היה מחזור על כל אחד ואחד מישראל, ואומר לו מקבלני את עליך וכו', כך וכך מתן שכר יש בי, והוא אומר הן והן, מיד הדיבור נשקו על פיו ע"ש. והדיבור שהיה מנשקו הוא רוח פיו של הקב"ה. ומנשיקה זו יצתה נפשם מגודל דביקותם למקום, וכמו שנאמר נפשי יצאה 'בדברו'. ואם כן מיתתן בסיני היתה מיתת נשיקה. ולכן הגם שהוסר מהם המלאך המות בסיני, מכל מקום מיתת נשיקה על ידי הקב"ה עצמו לא נתבטל, ושפיר יצאה נפשם

וביאור בספר ישמח ישראל בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל זצ"ל, כי הקב"ה השיב למלאכים תשובה נצחית, שאין הם ראויין לקבל התורה, כי אין התורה ראויה להנתן אלא לבעלי מדות תרומיות, שיש בהם מדות טובות. [וכמו שפירשו הקדמונים דלכן לא נאמרה בתורה ציווי על מדות טובות, כי זה צריכה להיות עוד קודם הלימוד]. וכך אמר להם ה', כשאתם ירדתם לתוך ביתו, קיבל אתכם בסבר פנים יפות, ונתן לכם לאכול בשמחה רבה. ואתם, כשבא בשר ודם אצליכם למרום, תקנאו בו ותרצו לפגוע בו, אם כן אין לכם מדות תרומיות, ואין אתם ראויים לקבל התורה ע"כ. ואם כן הראה ה' במתן תורה החשיבות של מדת דרך ארץ, שזהו הקדמה לתורה. ועוד קודם שניתן התורה למשה, הראה ה' למשה ולהמלאכים החשיבות של מדות טובות, אשר רק על ידם יכולין לקבל התורה. וזהו שאמרו דרך ארץ קדמה לתורה.

*

וי"ש לומר עוד בזה, דהנה אמרו חז"ל (שבת פח.) ויתיצבו בתחתית ההר (שמית יט-יז), מלמד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית ע"כ. ונראה עוד בטעם הדבר שסיבב ה' אותם מכל הצדדים בעפר הארץ של ההר. דהנה אנו מתפללים ונפשי כעפר לכל תהיה (ברכות יז.). והענין הוא על פי מה שאמרו חז"ל (ב"ר ה-ח) למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה. וביאר בערוגת הבשם (פ' היי) כי הנה כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, לדעתם נבראו [שהודיעם שיבראו והם נאותו], בצביונם נבראו [בדמות שבחרו להם] שנאמר (בראשית ב-א) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, אל תקרא צבאם אלא צביונם (חולין ט.) ע"כ. ואם כן הרי כל הבריאה רצתה לעשות רצון קונה, ומהו יחוסו של ארץ שנקראה שמה על שרצתה לעשות רצון קונה.

אך הנה הארץ היא הפחותה בכל הבריאה, הנמוכה מכל הארבע יסודות של דומם צומח חי ומדבר, כל אדם דורס עליה ומבזהו ברקיקה ושאר דברים מאוסים, ואין שום אדם מחשיבה. ואם כן כיון שהשי"ת שאלה בתחלה אם רצונה להבראות בתכונה זו שנברא, היה ראוי להארץ להשיב, רבונו של עולם כיון שהשמים וכל צבאם הם ברואים רוחניים ועומדים במרום לעבוד עבודת הקודש, למה יוגרע חלקי להיות אני בעולם השפל נברא מחומר גס ועב כל כך. אבל הארץ לא עשתה כן, אלא השיגה כיון שחפץ השי"ת הוא שיהיה העולם נברא על אופן זה לתכלית הנרצה הידוע לו, אין היא מסרבת מלהבראות כפי רצונו ית"ש. והיינו דאמרו למה נקרא שמה ארץ על

בספר ישמח ישראל בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל זצ"ל, כי הקב"ה השיב למלאכים תשובה נצחית, שאין הם ראויין לקבל התורה, כי אין התורה ראויה להנתן אלא לבעלי מדות תרומיות, שיש בהם מדות טובות. [וכמו שפירשו הקדמונים דלכן לא נאמרה בתורה ציווי על מדות טובות, כי זה צריכה להיות עוד קודם הלימוד]. וכך אמר להם ה', כשאתם ירדתם לתוך ביתו, קיבל אתכם בסבר פנים יפות, ונתן לכם לאכול בשמחה רבה. ואתם, כשבא בשר ודם אצליכם למרום, תקנאו בו ותרצו לפגוע בו, אם כן אין לכם מדות תרומיות, ואין אתם ראויים לקבל התורה ע"כ. ואם כן הראה ה' במתן תורה החשיבות של מדת דרך ארץ, שזהו הקדמה לתורה. ועוד קודם שניתן התורה למשה, הראה ה' למשה ולהמלאכים החשיבות של מדות טובות, אשר רק על ידם יכולין לקבל התורה. וזהו שאמרו דרך ארץ קדמה לתורה.

וזהו הענין שאמרו חז"ל (שבת פט.) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות, (וכיון שהיה בבוקר, דהרי כל עליותיו של משה היו בהשכמה, היה לו לומר עם כניסתו למרום, צפרא טבא למרא, והוא לא אמר כן. רי"ף). אמר לו הקב"ה, משה אין שלום בעירך [אין דרך ליתן שלום במקומך]. אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו. אמר לו היה לך לעזרני [לומר תצלח מלאכתך]. מיד אמר ליה משה, ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר (במדבר יד-ז) ע"כ.

והיינו כי ה' העיר למשה, כי סיבת נתינת התורה לישראל, הוא משום מדותיהם הטובות, אשר מתגברים על חומרם, להתנהג במדות תרומיות עם אחרים. ואם אין אתה מקדים שלום, אם כן אינך ראוי לקבל את התורה ולהורישה למטה. ועל זה השיב משה, אדרבה, זהו הדרך ארץ, כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, ולפעמים המניעת נתינת שלום זהו המדה הנכונה.

*

והנה אנו קורין את חג מתן תורה בשם חג השבועות, וכמו שנאמר (דברים טז) ועשית חג שבועות לה'

וכמו שפירשו הכתוב (בראשית מד-יז) והאיש אשר נמצא הגביע בידו, הוא יהיה לי עבד. והיינו כי הגביע היא כלי שתיה, שעומדת להריק לתוכה כל מה שירצה הבעל הבית. ועל דרך זה צריך אדם להיות נגד ה', להיות מוכן לקבל כל מה שירצה ה' הבעל הבית לחוננו. והאיש אשר נמצא הגביע בידו, שיש לו המדה של הגביע, הוא יהיה לי עבד נאמן (עיין חידושי הרמ"ל פ' מקץ). וזהו שאמרו דרך 'ארץ' קדמה לתורה, שכאשר נכנסים לקבל את התורה, יש להקדים לנגד עיניו מתחלה הלימוד של הארץ, שרצתה לעשות רצון קונה, ולבטל דעתו לפני קונו.

והראיה לזה היא מאברהם אבינו, שנתעלה להיות האדם הגדול בענקים, ושורש מדתו לא היה איש תם יושב אהלים, להיות יושב אהל, כלוא בביתו על התורה, אלא יושב פתח האהל לקבל אורחים ולעשות עמהם חסד, ואל הבקר רץ אברהם וכו' (בראשית יח-ז), ויטע אשל בבאר שבע (שם כא-לג), שהעמיד פונדק לאכילה ושתייה לבני אדם. הרי כי בדברים גשמיים יכולים להתעלות, וכל הלבבות דורש את ה', ומכל אחד יוכל לצאת כבוד שמים במדה גדושה. ולכן כאשר המלאכים רצו לטעון, שאין כבודו ליתן התורה למטה, לבני אדם העסוקים ימים ולילות בעניני גשמיים, ותנה הודך על השמים, הראה להמלאכים קלסתר פניו של אברהם, ראו איך נתעלה בעשיית חסד בעניני גשמיים עם בני אדם, עד שנתעלה להיות האדם הגדול בענקים. וחביב לפני ה' העבודה של בני אדם קרוצי חומר, המעלים עניניהם הגשמיים לכבוד קונם.

שרצתה לעשות רצון קונה. אף על פי שהיא מצד עצמה לא היתה מרוצה, מכל מקום כדי לעשות רצון קונה רצתה מה שהקב"ה רוצה.

וממנה יש ליקח מוסר השכל, לבל יתרעם האדם לאמור, מפני מה נשתניתי שאי אפשר לי להיות מיושבי בית המדרש ולעבוד את השי"ת באופן זה, או שלא ניתן לי שכל חריף ומחודד, ואלמלא נבראתי כן הייתי עובד את השי"ת, אלא כיון שהבורא כל עולמים ית"ש צפה והביט שהוא ראוי להבראות בתכונה זו, אם כן ראוי לו שיהיה שבע רצון ממצבו, ויבקש להגיע לשלימותו על פי זה הדרך שהכין לו ה' ודפח"ח.

ועל זה אנו מתפללין שנוכה להיות שמח בחלקו, בכל מה שהנחיל ה' נחלתו בעולם, גם בעניני רוחניים, ונפשי כעפר לכל תהיה, בכל המצבים שיזמין לו ה', תמיד יהיה לנגדו המדה של הארץ שרצתה לעשות רצון קונה. והנה במתן תורה הרגיש כל אחד לפי מצבו ומדריגתו, קול ה' בכח (תהלים כט-ד), כל אחד ואחד לפי כחו (שהש"ר ה-ט). והרי יש בכלל ישראל שחסר להם הכשרונות להיות גדולים בתורה, ותורתם אומנתם, ויפול רוחם לחשוב שהם מרוחקים משלימותם. על כן סיבבם ה' בעפר הארץ מכל צדדיהם, להיות לנגד עיניהם הארץ שרצתה לעשות רצון קונה, וליקח מהם מוסר השכל לבטל רצונם מפני רצון קונם, אם זהו רצון ה', הוא מקבל אותה באהבה.

בקידושא רבא יום א' דשבועות

למימר 'אי לאו מתן תורה'. ולמה רק רב יוסף עשה כן, ולא כל התנאים ואמוראים.

ונראה דהנה בגמרא (הוריות יד.) אמרו, דהיו קורין לרב יוסף בשם התואר סיני, וברש"י לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני ע"ש. ויש לומר עוד, דהנה בגמרא (ראש השנה כא:) איתא, חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם ניתנו למשה חסר אחת. וביאר בלקוטי

בגמרא (פסחים סח:) אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא [שישמח בו במאכל ובמשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה בו תורה]. רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדו לי עגלא תילתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא ע"כ. ויש להבין מהו הענין שעשה עגלא תילתא דייקא לסעודתו. וגם מהו אריכות הלשון 'אי לאו האי יומא דקא גרים', הוי ליה

שבבינה, כי גרם החטא העגל במה שהוסיף יום הנו"ן מיציאת מצרים לפרישה, וממילא אין ישראל ראויין עוד להשגת שער ההוא, אלא נמסר לו זאת בחזרה ביומו האחרון, ומאז נמסר רק ליחידי סגולה כמו רב יוסף בדורו. ועל כן ביומא דעצרתא אמר רב יוסף, עבדו לי 'עגלא תילתא', לרמז על חטא העגל שנגרם על ידי שהוסיף משה לפרישה יום השלישי. ואמר 'אי לאו האי יומא' דהוסיף משה מדעתו, 'דקא גרם', שעל ידו נגרם חטא העגל, הרי היה משה מוריד התורה מסיני בחמשים שערי בינה, והיו כולם יכולים לזכות להשגה זו, 'וכמה יוסף איכא בשוקא', הרבה היו מגיעין להארה זו, אבל כעת אני צריך ליתן שבח והודאה על מה שנפל לי בחלקי להגיע לידי מדריגת סיני.

*

והנה משה היה על ההר ארבעים יום שלימות, וכמו שנאמר ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה (שמות כד-יח). ויש להבין הענין שהיה משה למעלה ארבעים יום דייקא. ובספורנו שם כתוב, שהם כימי יצירת הולד, לקנות תחתיו שם הוי"ה נכבדת, ראוייה לשמוע מפי הרב מה שלא ישיגוהו זולתו ע"ש. ונראה עוד, דהנה משה רבינו אמר לישראל לסוף ארבעים שנה ממתן תורה, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה (דברים כט-א). וברש"י שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו, עד ארבעים שנה (עבודה זרה ה: ע"כ. ואם כן איך השיג משה וירד לסוף דעתו של רבו הקב"ה בקוצר ימים למעלה בשמים, שיוכל להבין הכל ולמוסרו לישראל.

ונראה על פי מה שכתב ביד דוד (פ' תשא) בשם ספר התמונה (עיין תמונה שלישית אות ט) ומובא בברכת שמואל (בפרשת בחקתי ד"ה וכדי), דלעתיד יאריכו הימים והשנים, והיום יהיה ארוך כמו שנה של עכשיו, יום לשנה יחשב, כמו שהיה קודם חטא אדם הראשון, דאין כל חדש תחת השמש וכבר היה לעולמים, ועיין בעשרה מאמרות (מאמר אם כל חי ח"א סי' כה ותיקור הדין ח"ג פ"ד).

וזהו שאמרו בגמרא (חגיגה ה:): כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה

תורה להאר"י (פ' ואתחנן) כי קודם שחטאו ישראל היה משה בתכלית השלימות, והיה משיג שער החמישים של נ' שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל בעגל נעלם ממנו. וזהו שכתוב ל"ך רד כי שחת עמך (שמות לב-ז), רצה לומר רד ממנין ל"ך. וזהו שאמרו חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה, חסר אחת, פירוש מעיקרא כולם ניתנו לו, ואחר כך חסרוהו אחת וכו' עכ"ד.

וכתב שוב, כי ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, ובעת תוסף רוחם יגועון לא יגרע מצדיק עינו, וזכה אז להשיג גם שער הנו"ן. וזהו שנאמר (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מוא"ב [בגימטריא מ"ט] על הר נבו, נ' בו ע"ש. ואם כן משה בעמדו בסיני השיג כל שערי הבינה, ורק בירידתו מההר ניטל ממנו שער החמשים, עד קודם מותו. – והנה אז כאשר קיבל משה גם שער החמשים, מסרה ליהושע, וממנו נמסר חכמה זו ליחידי סגולה בכל דור ודור, ובהיות שרב יוסף זכה להשיג גם שער הנו"ן, על כן קראו אותו בשם 'סיני', כי היה כל התורה מצויה בידו כפי מה שנמסר מתחלה למשה כשהיה בסיני.

*

והנה ה' אמר למשה במתן תורה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר (שמות יט-ז), ומשה הוסיף יום אחד מדעתו לקדש עצמם שלשה ימים, והסכים הקב"ה עמו (שבת פז.). ומבואר בתורת משה (במאמרי שבועות טו). דהא דהוסיף משה יום אחד מדעתו, גרמה לחטא העגל, דאיתא במדרש (איכ"ר א-כט) דמשבעה עשר בתמוז עד תשעה באב מצויין מוזיקין, וקטב מרירי שולט, וצריך שמירה רבה ע"כ, והזמן ההוא העלול לרע, היה גרם הרבה לחטא העגל ושבירת הלוחות. ואילו היה מקדים נתינת התורה יום אחד, לא היה ירידתו בשבעה עשר בתמוז אלא יום אחד קודם, וממילא לא היו באים לידי חטא העגל ושבירת הלוחות ע"ש. (והכפיל דבריו בפ' מטות קמ.).

ולפי זה מה שהוסיף משה יום שלישי מדעתו, גרמה לחטא העגל, שנסתיימו הארבעים יום בשבעה עשר בתמוז שעלול לרע. ועבור זה ניטל אז ממנו שער הנו"ן

אני אמרתי אלקים אתם, וחבלתם מעשיכם, אכן כאדם תמותון ע"כ. והיינו כי המיתה נגזרה בשביל חטא אדם הראשון, וכיון שאז פסקה זוהמת החטא, על כן נתבטל מהם גם גזירת המיתה.

ואם כן הדין היה נותן שבמתן תורה יחזור גם היום להיות ארוך כשנה, כמו קודם החטא. אך גם אם לא שינה ה' עבור זה טבעי הארץ להחליף ולשנות הזמנים של יום ולילה, מכל מקום באיכות חזרה היום לשנה, שיוכל להשיג ביום אחד כפי ההשגה שנצרכה לזה שנה תמימה. ולכן הוצרך משה לשהות בשמים ארבעים יום, שמעלה עליו הכתוב כל יום כאלו עסק כל השנה כולה, שבכלות הארבעים יום תושלם גם ארבעים שנה, שיהא ביכלתו לעמוד על דעת רבו, ולהוריד תורת ה' בשלימותו.

וגם יתכן לומר, כי הגם שהחטא גרמה להשתנות אריכות היום לזמן קצר, אבל בשמים ממעל לא הגיע הפגם, ובשמי מרומים יש בחינה של קודם החטא, אשר שנה תמימה נחשבת ליום. ויש לומר דזהו הענין של מצות שמיטה, שאמר הכתוב כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה, שש שנים תזרע שדך וגו', ובשנה השביעית שבת שבתון וגו' (ויקרא כה-ב). וברש"י שבת לה, כשם שנאמר בשבת בראשית ע"ש. והיינו כי אצל בני אדם היא שבת אחר ששה ימים, אבל למעלה בשמים לפני ה', שלא הגיע שם פגם חטא אדם הראשון, נחשב שנה רק ליום אחד, ולכן אחר כלות שש שנים נעשה 'שבת לה' דייקא. ועל כן שש שנים תזרע שדך, ובשנה השביעית שבת שבתון. ומעתה כיון שהוריד ה' במתן תורה השמים על הר סיני, והציען על גבי ההר כמצע על המטה (רש"י שמות יט-ב). על כן השיג משה בארבעים יום השגה של ארבעים שנה. וקם אז על דעת רבו, וירד למסור התורה לישראל. ויש לומר דעל זה נאמר (משלי ג-ב) כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך, כי חוץ ממה שהתורה מוספת שנות חיים, היא מוספת גם 'אורך ימים', שהיום מתארך כשנה, לקנות הארת התורה ביום אחד כפי מה שצריכין לזה שנה שלימה, כי חוזרת כמו שהיתה קודם החטא, אשר שנה ליום יחשב.

כולה, וכן במדת פורענות דכתיב (אצל המרגלים) במספר הימים אשר תרתם את הארץ (במדבר יד-לד), וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו, אלא לומר לך כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה, ע"כ. ולהנ"ל יתפרש, דבאמת הקב"ה חושב הימים כמקדם שנות עולמים, יום כאלו הוא מהימים שהיה ראוי להיות אילו לא חטא אדם הראשון.

והנה מצינו (שבת פז.) שהוסיף משה קודם מתן תורה יום אחד מדעתו, כי מן הדין לא היה ראוי להיות מיציאת מצרים עד מתן תורה אלא מ"ט יום, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו והוי חמשים יום, וצריך עיון למה הוסיף כן מדעת עצמו. ונראה דאיתא בכתבי האר"י ז"ל (ספר הליקוטים פ' מקץ ופ' שמות פרק ב) שמן הראוי לישראל היה להיות במצרים ר"ס שנים, וזהו (שמות ג-ד) וירא ד' כי 'סר' לראות, כי פגמו יו"ד פעמים בשם הוי"ה על ידי מכירת יוסף, י פעמים כ"ו עולה ר"ס, עד כאן תמצית דבריו. והנה לפי זה קשה, למה לא היו ישראל רק רד"ו שנים ונחסרו נו"ן שנים. אמנם משה המתין לפענ"ד נו"ן יום עד שקבלו התורה, ונעשו חירות ממלכיות על דרך חרות על לוחות (שמות לב-טז), כי יום לשנה יחשב, כי חשבת ימים מקדם (תהלים עז-ו), כאלו הימים שהם כמו מקדם שנות עולמים, שהיום לשנה, והוי ליה כאילו המתינו חמשים שנה והשלימו הזמן שנחסר מגלותם, וזהו פירושו דקרא (ישעיה ס-כב) אני ד' בעתה אחישנה, ודרשו חז"ל (סנהדרין צח.) זכו אחישנה לא זכו בעתה, כי יש ביד השי"ת למהר הקץ על ידי שיחשוב יום לשנה. משום הכי הוצרך משה להוסיף יום אחד, כדי שיהיו נו"ן שנים במלואם, ונתמלאו הר"ס שנים, ואחר כך קבלו התורה ונעשו חירות ממלכיות ע"כ.

היוצא לנו מזה, כי קודם חטא אדם הראשון היה יום אחד ארוך כמו שנה, והנה איתא בגמרא (שבת קמו:) דישראל כשעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן של הנחש מחטא אדם הראשון ע"ש. והיינו שנתקן אז החטא של אדם, ולכן אמרו (עבודה זרה ה.) שלא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולטת בהן, שנאמר (תהלים פ-ו)

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אברהם שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם מנחם פרענקל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' יעקב משה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' יודא ארי' וויינגארטן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונ בהולדת בתו למול טוב
--	--	--	--